ԱՐՄԱՆԻԱ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՓԱՓԱՓԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Բաժնորդագինը որոշել թողուած է բաժնորդի կամքին.
Ամերիկայի համար կընդունուի տարեկան վճարեւ 20 ֆրանք
Պարսկաստանի » » » 40 կոպէկ
Եւրոպայի եւ այլ տեղերի համար » » » 1 Ֆրանգ
Հատով կը ծախուի ամեն տեղ 10 սանթիմ

Տնօրէնութիւնն ինք կը վճարէ լրագիրը ղրկելու փոստի ծախքը։

Նամակ եւ ծրար պէտք է ղրկել հետեւեալ հասցէով. M. PORTOUKALIAN, rédacteur du journal *Arménia*. MARSEILLE (France)

Դ ՏԱՐԻ ԹԻԻ 16

1888 ՆՈԵՄԲԵՐ 24

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 12 (Հ. Տ.)

ԳԱՓԱՔ

Կը հրատարակուի Դ. և ՇԲԹ. օրեր

ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն ղրկուած գրութիւնները։

Պարտաւոր չէ վերադարձնել չհրատարակուած ձեռագիրները։

Յանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով։

Յանուցման 1 միլկա գիրը 1 սանթիմ կարժէ. 1 գլխագիրը 2 սանթիմ։

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction (Rue Vacon, 50)

WIEN NEUBAU
27
11
8

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

«Հայաստան» լրագիրը եւ իւր ուղղութիւն.—Յակոբ փաշա Գազազեան. —Մանուկ Ցուճաստանի գործունէութիւնը. — Խմբագրական ազդեր.—Տեղական.—Ամերիկայի նորընծիր Նախագահը. — Արտասահմանի լուրեր. — Յանուցումներ. — Բանասիրական (իմ ճանապարհորդական տպաւորութիւններ)։

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ԼՐԱԳԻՐԸ ԵՒ ԻՐ ՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆ

Մեր ընթերցողների ծանուցինք արդէն «Հայաստան» անուն հնգեամսեայ մի թերթի հրատարակութիւնն, Պ. Մ. Սիվազլեանի խմբագրապետութեամբ և Պ. Ց. Պրուսալեանի (ժան Պրուսալի) քաղաքական անօրինութեամբն (ըստ կուզէ թէ թերթին հետեւելիք ազգայինքաղաքական ուղղութիւնը Պր. Պրուսալին պիտի տայ)։ Նոյ. 15ի թիւը դեռ հրատարակուած չլինելով, մեր տեսութիւններ կանենք առաջին թիւին վրայ։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԻՄ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴԱԿԱՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Շար. 15րդ բուհն)

Շոգենաւին մէջ առաւօտեան մեր նախաճաշն էր սուրճ օղիով մկտեղ, կարագ և հաց։ Անշուշտ ընթերցողը պիտի մտածէ թէ բաւական լաւ նախաճաշ է ֆրանսական սովորութեան համեմատ. բայց սուրճը որ մի մեծ դոյլի մէջ լեցուցած կը բերէին, մի տեսակ սեւ ջուր էր միայն և ոչ թէ քաֆէ. իսկ արճին հետ խմուած օղին՝ թէև անշուշտ չէր կրնար Մարթէյլի 3 աստղեան քօնեակ ենթադրուիլ, բայց այնպիսի կծու և անախորժ ըմպելիք էր որ մէկ կաթիլ չէր կարելի առնել առանց սուրճի, ինչպէս որ սուրճն ալ այնպիսի զզուեցուցիչ համ ունէր որ չէր կարելի խմել առանց այդ գրգռիչ ըմպելիքէ կաթեցնելու անոր մէջ։ Առանձինն երկու անհամոյ և անպիտան մարմիններ իրար հետ միանալով, պիտանացու և փոքր ինչ համելի և ընդունելի մի մարմին կը կազմէին։ Մեր խմբի ընկերներէ մին որ Քալիֆօրնիայի Սան-Ֆրանսիսքօ քաղաքին մէջ կոչնատի եղեր, ըսաւ թէ այդ օղի շատ կը գործածուի այն կողմեր, մանաւանդ գործաւոր դասակարգին մէջ, կեբակուրներն թէ՛ ցերեկին և թէ՛ երեկոյին առաւօտեամբ կը տրուէին. բայց կերակուրների համը և պնակների, պատառաքաղների ու դգալների ազտեղութիւնը զզուանք կը պատճառէին և մարդ բաւական անօթեցած լինելու էր որ ախորժակ գար ուտելու։ Ինչ որ է. գըշխաւոր դժուարութիւնն 3 օր է. մարդ հեռագնաց վարժուելով, աւելն վիճակ տանելի կը դառնայ և իւր դրութեան նեղութիւններն ու դժուարութիւնները այնչափ չզգար, թէեւ ճշմարտութիւնն կրնէ. Այսպէս ալ եղաւ մեզ. մի քանի օր անցնելէ յետոյ, սկսանք ախորժով ուտել, այնպէս որ ճաշի ժամին կը սպասէինք անհամբեր, մինչդեռ յառաջ կը զզուէինք մօտենալէ։ Ծովի վրայ մարդու ախորժակը կը սրի։ Բարեբաղդաբար այս անգամ ալեկոծութիւնները ալ որք 3 օր տեւեցին, այնչափ ուժգին չէին և այնչափ ազդեցութիւն չունեցան մեր վրայ, ինչպէս ունեցած էին Ամերիկա գնացած ժամանակնիս, թէեւ այն ժամանակ աւելի հանդիստ դրութեան մէջ էինք։ Այս ֆրանսական ընկերութեան չոգենաւին մէջ թէ՛ ցերեկին և թէ՛ երեկոյին գինի ալ կը տրուէր մեզ ճաշելու ժամանակ, մինչդեռ անգլիական ընկերութեան չոգենաւին մէջ սեղանին վրայ ո՛չ միայն գինի չկար, այլև գարեջուր ալ չկար որ իրենց սովորական ըմպելիք կրնայ հանդիսանալ գործաւոր դասակարգին մէջ։ Ֆրանսական ընկերութեան չոգենաւին մէջ սեղանին վրայ գինի կար ինչպէս Ֆրանսայի մէջ։ Ֆրանսացին առանց գինիի կերակուր չուտեր, մինչդեռ Անգլիացիներն և Ամերիկացիներն այդ սովորութիւն չունին. ասոնք պարզ ջուր կը խմեն սեղանին վրայ և երբեմն գարեջուր, բայց ոչ անհրաժեշտ կերպով, ինչպէս է գինին Ֆրանսացուն համար։ Անգլիան և Ամերիկան մէջ սեղանին վրայ թէյ խմելու սովորութիւն ալ կայ. ոչ թէ ինչպէս թէյը կառնեն Ռուսաստանի մէջ, այլ ճաշելու միջոցին թէյը կը բերեն սեղանին վրայ և ճաշելը չարունակելով հանդերձ մաս մաս կը խմեն նաեւ թէյն, Իւրաքանչիւր երկիր իրեն յատուկ սովորութիւններ ունի։ Բայց պէտք է ըսել որ եթէ Ֆրանսային սեղանին վրայ չկրնար խմել ջուրը առանց գինիի (ինչպէս որ սեղանի գինին ալ առանց ջուրի չխմուիր այստեղ), Ֆրանսայի ջուրերն ալ շատ լաւ չեն առանձին խմելու համար, մինչդեռ Անգլիայի և Ամերիկայի մէջ, Մանչէսթըրի մէջ մանաւանդ, մենք տեսանք որ խմելու ջուրը շատ պատուական էր։ Ինչ որ ալ լինի, գինին մեր այժմեան չոգենաւի մէջ անհրաժեշտ պէտք էր դարձած և անպիտան անուղղների պահանջութիւնն կը ներկայանայ հայ ժողովրդին։

«Մեր գլխաւոր դերն պիտի լինի, կը շարունակեն նախօրդածին մէջ, բարգման կանգնիլ ընդ մէջ Հայաստանի եւ Եւրոպիոյ, ընդ մէջ դիւանագիտաց, հրապարակագրաց եւ եւրոպական մամլոյն, առ ի լուսաբանութիւն ժողովրդական կարծեաց՝ ի վերայ տանջանաց և թեկնածութեանց Հայոց Թրքուստ ազգին, եւ սակաւ ուրա վատրկցնել քաղաքակիրթ աշխարհի համակրութիւնն։

«Նպատակ ունինք միանգամայն, ՅԱՆՈՒՑԱՆԵԼ Հայաստանի Հայ ժողովրդեան՝ ԵՒՐՈՊԻՈՑ իւր նկատմամբ ստացած զգացմանց ԱՆԿԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆ եւ նորա ներշնչել՝ խաղաղական՝ սակայն ազդու միջոցներ, որոցմով պարտի (!!!) պահանջել գործադրութիւնն այն բարեփոխութեանց՝ որ իրեն խոստացած է ի Պէրլինի Վեհաժողովոյն։»

Ուրեմն այս անկախ նոր թերթի հրատարակութեան չարժառիթն, նպատակն և ծրագիրն է հաւատացնել հայ ժողովրդին որ վստահ լինին եւրոպացի դիւանագէտների խոստումներուն վրայ և հետեւապէս այդ վստահութեամբ իրենց պարտք համարին խաղաղական միջոցներով միայն պահանջել խոստացած բարեփոխութիւնների գործադրութիւնը, քանի որ իրենք ալ յանձն առած են փաստաբանել Հայերի դատը եւրոպացիներուն առջեւ։ կը հաւատանք որ Պ. Պ. Պրուսալին և Սուազլին փաստաբանական դպրոցէն դեռ նոր դուրս ելած լինելով կը ցանկան փայլել փաստաբանական գործերի մէջ և չեն խնայեր իրենց աշխատութիւն։ Մենք ալ ուրախ կը լինինք անշուշտ տեսնելով մեր այդ հայրենակիցներուն փայլումն իրենց արհեստական ասպարիզի մէջ. բայց թող ներուի մեզ որ չենք կրնար հաւատալ մի այնպիսի ծրագրի ազդեցութեանն որ կը ներկայացուներն մեզ Հայաստանը ազատելու համար բռնաւորներուն հպատահարութիւններէն, եւ մեր այս թերահաւատութիւն կաւելնայ երբ կը տեսնենք որ նոյն իսկ իրենք ալ՝ իրենց քարոզածի հակառակ, չատ չեն մտածել. հարկ էր որ ուզողը առանձին վճարումով բերել տար գարեջուրը սեղանին վրայ. Ֆրանսական տաք և անգլիական ու ամերիկեան ցուրտ բնաւորութիւնների պատճառներէ մէկն ալ թերեւս իրենց սնունդի մէջ կարելի է փնտռել. Ֆրանսային առանց գինիի կերակուր չուտեր, մինչդեռ Անգլիացիներն և Ամերիկացիներն այդ սովորութիւն չունեն. ասոնք պարզ ջուր կը խմեն սեղանին վրայ և երբեմն գարեջուր, բայց ոչ անհրաժեշտ կերպով, ինչպէս է գինին Ֆրանսացուն համար։ Անգլիան և Ամերիկան մէջ սեղանին վրայ թէյ խմելու սովորութիւն ալ կայ. ոչ թէ ինչպէս թէյը կառնեն Ռուսաստանի մէջ, այլ ճաշելու միջոցին թէյը կը բերեն սեղանին վրայ և ճաշելը չարունակելով հանդերձ մաս մաս կը խմեն նաեւ թէյն, Իւրաքանչիւր երկիր իրեն յատուկ սովորութիւններ ունի։ Բայց պէտք է ըսել որ եթէ Ֆրանսային սեղանին վրայ չկրնար խմել ջուրը առանց գինիի (ինչպէս որ սեղանի գինին ալ առանց ջուրի չխմուիր այստեղ), Ֆրանսայի ջուրերն ալ շատ լաւ չեն առանձին խմելու համար, մինչդեռ Անգլիայի և Ամերիկայի մէջ, Մանչէսթըրի մէջ մանաւանդ, մենք տեսանք որ խմելու ջուրը շատ պատուական էր։ Ինչ որ ալ լինի, գինին մեր այժմեան չոգենաւի մէջ անհրաժեշտ պէտք էր դարձած և անպիտան անուղղների պահանջութիւնն կը ներկայացնէ հայ ժողովրդին։

«Մեր գլխաւոր դերն պիտի լինի, կը շարունակեն նախօրդածին մէջ, բարգման կանգնիլ ընդ մէջ Հայաստանի եւ Եւրոպիոյ, ընդ մէջ դիւանագիտաց, հրապարակագրաց եւ եւրոպական մամլոյն, առ ի լուսաբանութիւն ժողովրդական կարծեաց՝ ի վերայ տանջանաց և թեկնածութեանց Հայոց Թրքուստ ազգին, եւ սակաւ ուրա վատրկցնել քաղաքակիրթ աշխարհի համակրութիւնն։

«Նպատակ ունինք միանգամայն, ՅԱՆՈՒՑԱՆԵԼ Հայաստանի Հայ ժողովրդեան՝ ԵՒՐՈՊԻՈՑ իւր նկատմամբ ստացած զգացմանց ԱՆԿԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆ եւ նորա ներշնչել՝ խաղաղական՝ սակայն ազդու միջոցներ, որոցմով պարտի (!!!) պահանջել գործադրութիւնն այն բարեփոխութեանց՝ որ իրեն խոստացած է ի Պէրլինի Վեհաժողովոյն։»

Ուրեմն այս անկախ նոր թերթի հրատարակութեան չարժառիթն, նպատակն և ծրագիրն է հաւատացնել հայ ժողովրդին որ վստահ լինին եւրոպացի դիւանագէտների խոստումներուն վրայ և հետեւապէս այդ վստահութեամբ իրենց պարտք համարին խաղաղական միջոցներով միայն պահանջել խոստացած բարեփոխութիւնների գործադրութիւնը, քանի որ իրենք ալ յանձն առած են փաստաբանել Հայերի դատը եւրոպացիներուն առջեւ։ կը հաւատանք որ Պ. Պ. Պրուսալին և Սուազլին փաստաբանական դպրոցէն դեռ նոր դուրս ելած լինելով կը ցանկան փայլել փաստաբանական գործերի մէջ և չեն խնայեր իրենց աշխատութիւն։ Մենք ալ ուրախ կը լինինք անշուշտ տեսնելով մեր այդ հայրենակիցներուն փայլումն իրենց արհեստական ասպարիզի մէջ. բայց թող ներուի մեզ որ չենք կրնար հաւատալ մի այնպիսի ծրագրի ազդեցութեանն որ կը ներկայացուներն մեզ Հայաստանը ազատելու համար բռնաւորներուն հպատահարութիւններէն, եւ մեր այս թերահաւատութիւն կաւելնայ երբ կը տեսնենք որ նոյն իսկ իրենք ալ՝ իրենց քարոզածի հակառակ, չատ չեն

ինք կը լեցուներ, ախորժակ գրգռելով և բանալով. ուստի սեղանի ժամանակ բոլոր ընկերներն ալ vive la France! պօռալով միաբերան, կը պարպէին գինու գաւաթներն որոնք անազաթիթեղ մէկ մէկ փոքրիկ թասեր էին իւրաքանչիւրին յատկացած։ Զարմանալի եռանդ ցոյց կուտան այս Ֆրանսացիներ իրենց հայրենիքի մասին. ուտելիքի ժամանակ, խմելիքի ժամանակ, չեն մոռնար հայրենիքի անունն ալ մէջ մտցնել, անոր համար կեցցէներ պօռալ և անոր մասին դատողութիւններ անել։ Այդ գործաւոր մարդեր որոնք հեռի աշխարհներ գնացեր տարիներով մնացեր են և մի քիչ դրամ հահելով կը դառնային իրենց տուներ, կը նկատէի որ Ֆրանսայի ներքին գործերին վերաբերեալ վերջին ամեն դէպքեր, ամեն նորութիւններ իրենց մանրամասնութիւններով հետազօտած, կարդացած, տեղեկացած էին, հայրենասիրական եռանդով ոգեւորուած խոսակցութիւններ կանէին Ֆրանսայի մէջ կատարուած գործունեաներին վրայ, դատողութիւններ կանէին. վերջապէս շատ հաճելի էր իրենց խօսիլ և լսել իրենց հայրենիքի գործերին վրայ և երբեմն ալ իրենց ուրախ ոգեւորութեան ժամանակ կսկսէին երգել իրենց ազգային երգն Մարսէյեզը։

(Շարունակելի)

Մ. փ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

(Շար. 15րդ տպեց եւ վերջ)

ԱՐՁԱԿԱՆ ԱՂՔԱՏ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ

Ընթերցողներուն յիշեցնենք որ Հոկտեմբեր 8ին, ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8ին, Ազգային Ժողովարանի սրահին մէջ տեղի պիտի ունենայ Արձակեան Աղքատ Ժողովուրդ ընդհանուր ժողովը։ Ներկայ պիտի գտնուին Ազգային Ժողովարանի Վարչութեան անդամները, Ազգային Ժողովարանի Ներկայացուցչական Մարմնի անդամները, Ազգային Ժողովարանի Ընդհանուր Ժողովի անդամները, Արձակեան Աղքատ Ժողովուրդի Վարչութեան անդամները, Արձակեան Աղքատ Ժողովուրդի Ներկայացուցչական Մարմնի անդամները, Արձակեան Աղքատ Ժողովուրդի Ընդհանուր Ժողովի անդամները, Արձակեան Աղքատ Ժողովուրդի Ընդհանուր Ժողովի անդամները, Արձակեան Աղքատ Ժողովուրդի Ընդհանուր Ժողովի անդամները։

Ընդհանուր ժողովի նիւթերն են՝

1. Արձակեան Աղքատ Ժողովուրդի Վարչութեան տարեկան հաշուետուութիւնը։
2. Արձակեան Աղքատ Ժողովուրդի Ներկայացուցչական Մարմնի տարեկան հաշուետուութիւնը։
3. Արձակեան Աղքատ Ժողովուրդի Ընդհանուր Ժողովի տարեկան հաշուետուութիւնը։
4. Արձակեան Աղքատ Ժողովուրդի Վարչութեան, Ներկայացուցչական Մարմնի եւ Ընդհանուր Ժողովի անդամներու ընտրութիւնը։
5. Արձակեան Աղքատ Ժողովուրդի Վարչութեան, Ներկայացուցչական Մարմնի եւ Ընդհանուր Ժողովի անդամներու ընտրութիւնը։
6. Արձակեան Աղքատ Ժողովուրդի Վարչութեան, Ներկայացուցչական Մարմնի եւ Ընդհանուր Ժողովի անդամներու ընտրութիւնը։
7. Արձակեան Աղքատ Ժողովուրդի Վարչութեան, Ներկայացուցչական Մարմնի եւ Ընդհանուր Ժողովի անդամներու ընտրութիւնը։
8. Արձակեան Աղքատ Ժողովուրդի Վարչութեան, Ներկայացուցչական Մարմնի եւ Ընդհանուր Ժողովի անդամներու ընտրութիւնը։
9. Արձակեան Աղքատ Ժողովուրդի Վարչութեան, Ներկայացուցչական Մարմնի եւ Ընդհանուր Ժողովի անդամներու ընտրութիւնը։
10. Արձակեան Աղքատ Ժողովուրդի Վարչութեան, Ներկայացուցչական Մարմնի եւ Ընդհանուր Ժողովի անդամներու ընտրութիւնը

ուժգին ծախահարութիւններով և կնոյնէ եռանդագին աղաղակներով։ Այս հանդիսաւոր յոյց մի զօրաւոր հերքում կրնայ համարիլ այն լուրի որ վերջերս սկսած էր պտըտիլ Թէ Դէօրգ Թագաւորը մտադիր է հրաժարիլ գահէն։ Ակնկ զատ, Թագաւորն ինք անձամբ յայտարարած է որ իր Թագաւորութեան պարտաւորութիւնն ու պաշտօնն է կրճել և մեծ ցոյներ յանդգնի առաջին Թագաւորը։ Եւ այդ պաշտօն որ մինչև այժմ արժանապէս և ճարտարապէս յառաջ տարած է, անկարելի է որ կիսկատար թողու։ Նախապէս ճիշդ չէ Թէ մեր Թագաւոր կալուածները գներ է Ալմանիոյ մէջ և միջոցակ Քօբէնհակի մօտ։

Բաւարէ նշանակութեան արժանի են յորելեանի տօնախմբութիւնները առիթով մեր երկրի եղած համակրութեան և պատուի ցոյցերն, ոչ միայն կառավարութիւնների կողմէն, այլ և ամբողջ երօպայի հանրային կարծիքէն։ Երեսուն տարիէ ի վեր Ցոյներն մի այսպիսի անկեղծ և հիմնաւոր համակրութեան ցոյց տեսած չունէին իրենց համար։ Այս համակրական զգացում չնմանիր 1821ին ցոյց արուած զգացման որ այնչափ նպաստեց յունական Թագաւորութեան հիմնադրութեանը և որ յետոյ անօր զարգացման մի արգելք դարձաւ։ Բունաւորանի դասական (classique) և փառաւոր նախնիքներուն յիշատակներովն ոգեւորուած այն եւրոպացիներ՝ իրար կը չխոմէին հին ու նոր ժամանակներն և հանգամանքներն և կուզէին որ մերկ, անօթի և Թափառական գերիներ՝ որոնք իրենց հարազատները դէմ ապստամբելով ամբողջ ին տարիներ յաւտահատական կառավարութեամբ կառուցէ յետոյ դեռ նոր յաջողած էին Թօթափել իրենց վրի վրայ դրուած 400 տարուան լուծը, մեկ անգամէն յանկարծակի Պէրկլէսի, Փիդիասի և Պլատոնի մրցակիցներ դառնային։ Տեսնելով որ իրենց այդ յոյսի մէջ խաբուած են, իրենց հետզհետէ ոգեւորութեան բղպացումը դարձաւ խոցոն արհամարհանքի և հեգնութեան։ Իսկ այժմ երօպայի կողմէն Յունաստանի վրայ եղած գաղտագրութիւնները աւելի հասուն և աւելի ազգասէր են։ Նոյն իսկ այն լրագիրները որոց մէջ մենք վարժուած էինք տեսնել մեր հասցէի ուղղուած թշնամանքները և ծաղրանքները, այսօր գովելի անկեղծութեամբ կը խոստովանին Թէ արդի Յունաստանի տնտեսական և ուսումնական վիճակը ոչ միայն արժանի են յարգանքի, ոչ միայն իրենց նախնիքներուն փառքին համար, այլ և նոյն իսկ իրենց կատարած չանքերուն համար։ Այսօր ամենքն ալ կընդունին Թէ Յունաստանը քաղաքակրթիչ մի պաշտօն ունի Արեւելքի մէջ և չեն ուզեր անոր քաղաքական արժէքը և գովեստները կը կարդան, ինչպէս Յոյն ազգին, նոյնպէս և իրենց Դէօրգ Թագաւորի որի Թագաւորութեան 25 տարուն ընթացքին մէջ Յունաստան բոլորովին կերպարանափոխ եղած է։

Օտարներին մեզի ուրած այս համակրական ցոյցերով հպարտանալն բաւական չէնք համարիր մենք, այլ ընդհակառակ անանք խիստ պէտք է լինին մեզ աւելի հատուցուն, աւելի հիմնաւոր և յարատեւ չանքեր անելու համար։ 1886ի անտոնք փորձերէն յետոյ, այս երկու տարուն մէջ ինչ որ ձեռք բերինք, բաւական է ապացուցանել Թէ յունական ոգին ինչպիսի հզօր առաջադիմութիւն ունի և յոյն ազգը իր մէջ ինչպիսի զարմանալի բարոյական և նիւթական ոյժեր կը կրէ։ Ուրիշ ժամանակներ ալ բաւական պժտարութիւնների յաղթելով յառաջ երթալէ յետոյ, վհատած և յուսահատած յետ քաշուած ենք, բայց այլ եւս ներելի չէ այդպիսի սխալներ գործել։ Արեւելեան խնդիրներն՝ որոց ուժգին պայթմունքներն արուեստական միջոցներով արգիլուած են առ այժմ, ամեն օր հետզհետէ կը հատունեան գաղտնիքների և տուեների մէջ և մեծ տագնապի օրը շատ հեռու չէ։ Ջմռնա՛նք որ հելլենականութիւնը այդ տագնապի մէջէն կամ յաղթական դուրս պէտք է ելնէ, կամ կորսի վառնդին ներմարիսի։

(Շարունակելի)

ԽՄԲԱԴՐԱԿԱՆ ԱՋԴԵՐ

Մի օգնական խմբագրի պէտք կայ Արմենիայի համար։ Այդ պաշտօն տանձնել ցանկացողներն պէտք է դրեն Արմենիայի խմբագիր–տնօրէնին, պայմանների մասին տեղեկանալու համար։ Ցանկացողներն պէտք է որ գիտնան, բայի հայերէն լեզուէն, նաև ֆրանսերէն կամ անգլիերէն և իրենց անձի մասին կենսագրական մի քանի տեղեկութիւններ ալ հաղորդեն, այսինքն Թէ ո՛ւր ծնած և անցուցած են իրենց կեանքի մեծ մասը, ո՛ւր ուսած են իրենց ուսում, քանի՛ տարեկան են, ի՛նչ գործով զբաղած են մինչև այժմ և այլն։

—Արմենիայի Թղթատարական գործերն կարգադրողը նորեկ լինելով իր պաշտօնի մէջ, կը խնդրենք մեր բաժնորդներէ որ եթէ կանոնաւորապէս չեն ստացած իրենց Թերթի սխալմամբ, բարեհաճին փութով իմաց տալ մեզ, սխալն ուղղելու և կարգադրելու համար։

ՏԵՂԱԿԱՆ

Երկուշաբթի երեկոյ մի յատուկ դէպք պատահեցաւ Տիբըռնակերցոյի երկու Հայ ընտանիքներուն մէջ որոնք 20–25ի չափ ուրիշ Հայերի հետ Մարսէյլ կը գտնուին Ամերիկա երթալու համար։ Դէօրգ Զաւուշ Սարաֆեանի և Թոսպար Պատմաճեանի ընտանիքները միասին էջած էին բնակիլ Սիլվապել փողոցը Թիւ 48 առնը միւեւնոյն սենեկին մէջ։ Իրենց մէջ եղած դրամական փոխատուութեան մի խնդրի պատճառով Սարաֆեանի և Պատմաճեանի կիներն վէճի կը բռնեն իրար հետ և վիճաբանութեան միջոցին Դէօրգ Սարաֆեանն ալ միջամտելով խիստ խօսքեր կուղղէ Պատմաճեանի կնոջ Անանին որ իր մօտ գտնուած մի փայտէ աւելը առածին պէս կիջեցունէ Դէօրգի գլխին։ Դէօրգ այդ մեկ հարուածով չնչասպառ կինայ գետին որտեղ աւելի աւելի ծայրն գլխարկին ու գանկին պատռելով թափանցած և ուղեղն երեւան բերած էր։ Գոռում գոչումներ սկսեր կոզմէ. ոստիկանութիւնը վրայ հասած և վիրաւորուածը Քօնեբսիօճի հիւանդանոցն փոխադրել տուած էր ուր վերջին չունչն աւանդած լինելով հետեւեալ օր, ըստ օրինի բժշկական անդամահատութիւնն լինելէ յետոյ, Պ. Ց. Սահակ Հայրն մարմինն գերեզմանատուն փոխադրել տալով Թաղած է հինգշաբթի օր։ Այժմ Անանա Պատմաճեանը ոստիկանութեան ձեռքով բանտարկուած է. ունի 3 տղաներ որոց փոքրիկը՝ դեռ 6 ամսական, իր օրսդրով բանտը փոխադրուած է այժմ, վայելելու համար իր մօր խնամք որի համար կրնան Թէ խնդադատութեան նշանները կը տեսնուին իր վրայ բանտին մէջ։ Դէօրգի Թողած այրի կինը, Անանա Սարաֆեան, ունի 3 որբիկներ որոց մեծը 6 տարեկան և փոքրը 2 տարեկան է։ Այրի Սարաֆեանը յայտներ է դատաւորին որ ինք դատ չպահանջեր և կը խնդրէ արձակել Անանա Պատմաճեանը բանտէն. բայց դեռ խնդիրը չէ վերջացած։ Մարսէյլաբնակ Հայերէն Մեծ. Պրն. Ս. Միքայէլեանց միջամտած է այդ գործ կարգադրելու համար որի մասին Պրժ. Տ. Սահակ Հայրն ալ շատ կաշխատի։ Երկու ընտանիքներուն վիճակն ալ շատ ողբալի պրեմիան մէջ է այժմ։

— Ուսմերարնակ Խարբերդցի Հայերէն Մեծ. Պրն. Օհան Թաշճեան որ Ուսմերէն կը վերադառնայ, այսօր Մէսամբրեի «Թիկըը» չոգենաւով մեկնեցաւ Մարսէյլէն դէպի Կ. Պոլիս։

Ամերիկաի ցորցնտիր Նախագահը

Թէեւ Միացեալ Նահանգներուն Նախագահի ընտրութեան վերջնական գործողութիւնները դեռ չեն աւարտած, բայց այժմէն կարելի է ըսել Թէ Պ. Պենժամէն Հարիսըն, Հանրապետական կուսակցութեան ընտրելին, 239 քուով նախագահ ընտրուած է, մինչդեռ ռամկավարականներուն (Demokrate) ընտրելին Պրն. Քլիվլէնտ, արդի նախագահը, 163 ձայն միայն ունեցած է։ Այս առիթով կը յայտնենք որ հանրապետականներն իրենց ներքին գործերու մասին, լշխանութեան կեդրոնացման աւելի փափաքող են քան որչափ չեն ռամկավարականներն. և արտաքին գործերու մասին ալ, մաքսերն աւելցնելու պաշտպանողական (protectionniste) դրութեան կուսակիցներ են, մինչդեռ ռամկավարականներն ազատ փոխանակութեան կողմն են։

Զօրավար Հարիսըն Ինդիանացի մի ընտանիքէ սերած է որ Ամերիկա գաղթած էր Քրօմուելի տեղական եղած զօրավար Հարիսընի կախուելէն յետոյ։ Պատմութեան տեղեակ եղողները գիտեն Թէ նորընտիր նախագահի այդ պապը՝ Զարլըս Ս. Թագաւորի մահապարտութեան ստորագրած լինելուն համար կախուեցաւ և դիակը կոտր կոտր անելով Թամիզ գետը նետեցին։ Այդ կախաղան Ամերիկա գաղթած սերունդէն մեկը՝ Արեւելեան Վիրժինիի մէջ բնակող կարմրամորթներուն Թագաւորի ազգկան, անանկ Բօքահոնթաս իշխանուհուն Թոռին հետ ամուսնացած է և այդ ամուսնութենէ ծնած է այն Հարիսըն որ 1776ին յուլիս 4ին Ամերիկաի Միացեալ Նահանգներուն Անկախութիւնը ըստորագրողներէ մին եղաւ։

Միացեալ Նահանգներուն այժմեան 23րդ Նախագահը Թոռն է Ուիլլեամ Հարիսընի որ Ամերիկեան Հանրապետութեան 9րդ Նախագահն եղած է 1841ին և մեկ ամիս պաշտօնավարելէ յետոյ մեռած է։ Պենժամէն Հարիսըն 1862ին հիւսիսայիններուն և հարաւայիններուն կռուին ժամանակ կամաւոր զինուոր գրուած է և իր քաջութիւններուն պատճառով զօրավարի աստիճան ստացած է։ 1876էն ի վեր քաղաքական ասպարիզի մէջ մտած և 1880էն մինչեւ 1886 Ժերակայի (սենատ) անդամ եղած է։ 53 տարեկան է այժմ. լաւ օրէնսգէտ է։ Ո՛չ դեղեցիկ, ո՛չ ալ ոգեւից ըմպելիներ կը խմէ. բայց շատ կը ծխէ։ Մարդամօտիկ չէ, սառն բնաւորութիւն ունի. բայց իր բարեկամներ կը յայտնեն Թէ բարեսիրտ, ազնիւ բնաւորութիւն ունեցող, կրթուած և լաւաւորուած մարդ է։ Շատ չսիրեր Անգլիացիները։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Հռոմէն նոյ. 22ին կը հեռագրեն հետեւեալը. «Կառավարութիւնը աւարտեցաւ Նաւային Ընդհանուր Ընկերութեան որ Մարսէյլէն ժէն (Ճենովա) ձրիապէս փոխադրէ բոլոր Իտալացի բանւորներն որոնք այժմ Ֆրանսայի մէջ կաշխատին և կուզեն իրենց հայրենիք վերադառնալ։ Նաւային ընկերութիւնը ընդունեց այդ առաջարկ։ Զանազան մեկնութիւններ կը տրուին այդ կարգադրութեան. Պր. Քրիսբի յայտնապէս հրաւէր կը կարգայ իր հայրենակիցներուն որ շուտով վերադառնան իրենց հայրենիք։ Քաղաքական ակումբներուն մէջ շատ գէշ լուրեր կը պարտին արտաքին քաղաքական դրութեան վրայ։ Շատ հաւանական է որ այդ մի գործուած է պատերազմական վարկերն քննարկել տալու համար. բայց այս ալ պէտք է անտես չանել որ բոլորովին արտաւոլը պատրաստութիւն-

ներ կը տեսնուին այժմ։ Զօրքերի վաշտեր ատարիական սահմանագըլխէն փոխադրուած են ֆրանսական սահմանագլխին վրայ և կ'իմացուցնեն թէ տասերկու զօրաբանակներէն հրամանատարներ Հռոմի կանչուած են։

— Ալմանական Բայխստակի նիստերին բացումը եղած է նոյ. 22ին, հանդիսաւոր կերպով։ Վիլհելմ կայսրին ինք անձամբ կարդացած է գահական ճառը որի մէջ արտաքին քաղաքականութեան նկատմամբ յայտնուած քաղաքական յոյսերն ծափահարութիւններով ընդունուած են։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

Grand almanach français illustré, publié par le *Musée des Familles*. Un fort vol, grand in-8, broché 1,50 *franco* 2 fr. Relié, 2,50 *franco* 3 fr. LIBRAIRIE CH. DELAGRAVE, 15, *rue Soufflot*, Paris.

Le Grand almanach français illustré publié par le *Musée des Familles* pour 1889 est un magnifique volume de 416 pages, grand in-8, imprimé sur papier teinté, qui constitue d'autant mieux un ouvrage de salon et de bibliothèque qu'il forme en réalité une véritable bibliothèque encyclopédique en même temps que le plus complet des annuaires et des calendriers.

A chaque jour de l'année est consacrée une page spéciale où se trouvent non seulement toutes les indications chronologiques et astronomiques indispensables, mais l'ensemble le plus varié de récits, d'études, de fantaisie, d'anecdotes, de recettes, accompagnés de superbes illustrations qui en relèvent l'intérêt. Nos conteurs les plus célèbres, les plus aimés, y sont représentés par quelqu'une de leurs œuvres les mieux réussies illustrées par les meilleurs dessinateurs. La science, l'histoire naturelle, l'histoire proprement dite, la géographie, les voyages, les choses humoristiques de la plume et du crayon, les jeux d'esprit, les notions utiles, les procédés usuels s'y entremêlent sans cesse et composent la mosaïque la plus variée qui se puisse imaginer; àtravers le tout enfin sont disséminés les curieux tableaux de l'oracle des Familles, sorte de Calchas fantaisiste toujours de bonne humeur et de bon conseil qui va certainement jouir d'un grand crédit auprès des possesseurs de l'Almanach auquel il communique un caractère tout particulier.

Si nous ajoutons que ce recueil, qui est un livre de luxe dans la plus réelle acception du mot, est mis en vente au prix réduit du moindre volume ordinaire (1 fr. 50) nous pouvons prédire qu'un immense succès et du meilleur aloi attend le **grand almanach illustré** que le *Musée des Familles* publie pour 1889 et publiera désormais chaque année dans les mêmes conditions.

Նոր հրատարակութիւններ

ՊԱՐԶ ՕՐԱՑՈՅՑ

1889 թուականին Քրիստոսի

Սեփականութիւն Մ. Փրկչի Ազգային Հիւանդանոցին Հայոց

Տպագր. Աբամեան ի Կ. Պոլիս

Կը ծախուի Արմենիա ի խմբագրատունը, հատը 30 *սանթիմ*, փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով։

ՍԱՐԳԻՍ Գ. ՀԱԼԱՃԵԱՆ

ՁԱՆՁՆԱԳՈՒՅՔ Ի ՄԱՐՄԻՋ

ԱՐՏԱՔՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆԵՐՔՈՒԹԵԱՆ

ԱԳՐԱՆԱՑ

ՆԵՂՈՍ

Շաբաթական լրագիր Ալեքսանդրիա

ՆԵՂՈՍ լրագիրը պիտի հրատարակուի ամեն չորեքշաբթի օրը։

Պիտի պարունակէ Ազգային կեանքի վրայ տեսութիւն և տեղեկութիւն. Արտաքին և Տեղական լուրեր. նոյնպէս Զուեչտական, Բանասիրական և այլ օգտակար Ցօդուած և գրութիւն։

Խմբագրութիւնս իր լրագրոյն մէջ սիրով կը հիւրընկալէ ամէն տեսակ գրութիւն որ լինի ընական, օգտակար և իր նպատակին յարմար։

— Սոյն լրագիրը հիմնուած է եւրիս անձանց ընկերակցութեամբ և շահընակութիւնն ևս երաշխաւորեալ զանազան պայմաններով։

— Լրագրոյս տարեկան բաժանորդագինն է ամէն տեղի համար 10 ֆր. և վեցամսեայն 5 ֆր. միշտ կանխիկ վճարելի։

—Փոստայի ծախքը խմբագրութեանս կը վերաբերի։

—Լրագրոյս վերաբերեալ ամէն կարգի գրութիւնք պէտք է յղել հետեւեալ հասցէիս.

«Առ խմբագրութիւն ՆԵՂՈՍ լրագրոյ, Ալեքսանդրիա (Եգիպտոս). (ըօսթ էժիբսիէն)։

A la Rédaction du journal arménien «Néghos», Alexandrie (Égypte). (Poste Égyptienne).

— Այս առթիւ սա ևս կարգ կը համարիմ ծանուցանել թէ լրագրոյս վերաբերեալ ամէն թղթակցութիւնք և ընկալագիրք կ'ստորագրուին ՎԱՀԱՆ ՄԱՄԱՍԵԱՆի կողմանէ որ է լրագրոյս Տնօրէնը։

— Ամեն անունք որք կը փափաքին լրագրոյս գործակալութեան և թղթակցութեան պաշտօնն ստանձնել, թող բարեհաճին ժամ յառաջ երեսնց յանձնառութիւնը և հասցէն հաղորդել խմբագրութեանս։

Նուէր ոչ մի անձի և ոչ մի լրագրի առանց վճարելու չի ուղարկուիլ։

Արտքը ներքին և արտաքին կոպմից, անշուշտ, համեմատաբար աւելի աջող պայմաններով մէջ կդրուի։

Արտաքի առաջին գիրքը կը հրատարակուի մօտաւորապէս յունվար ամսի ընթացքում, իսկ երկրորդը մայիսին։

Արտատհմանի համար բաժանորդագինն է 40 գահեկան — պիաստր կամ 9 ֆրանգ և կամ 4 աւստրիական ֆիորին։

Արտաս ստացողները և հանդիսի խմբագրութեան հետ գործ ունեցողները դիմելու են Սիմէօն Գուլամիրեանցին այս հասցէով.

St.-Pétersbourg, Siméon Goulamiriantz. Grafsky peréoulok 7. 22

«ԱՐԱՔՍ»Ի ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԻՑ

Նոր բաժանորդագրութեան առիթով

Արաքս պատկերազարդ հանդէսը կը հրատարակուի 1889 թուականին Պետերբուրգում, գարձեալ նոյն դիրքով և նոյն պայմաններով։

Հանդիսի բաժանորդագինն ամեն գաւառների համար դիւրամատչելի անելու նպատակով թողնում ենք միևնոյնը — 3 րուբլի։

Առանց բացառութեան ոչ որի ապառիկ չի ուղարկուիլ. հետեւապէս առանց կանխիկ բաժանորդագնի պատուէրները միանգամայն կը մնան առանց պատասխանի։

Նուէր ոչ մի անձի և ոչ մի լրագրի առանց վճարելու չի ուղարկուիլ։

Արաքսը ներքին և արտաքին կոպմից, անշուշտ, համեմատաբար աւելի աջող պայմանների մէջ կդրուի։

Արաքս ի առաջին գիրքը կը հրատարակուի մօտաւորապէս յունվար ամսի ընթացքում, իսկ երկրորդը մայիսին։

Արտատհմանի համար բաժանորդագինն է 40 գահեկան — պիաստր կամ 9 ֆրանգ և կամ 4 աւստրիական ֆիորին։

Արաքս ստացողները և հանդիսի խմբագրութեան հետ գործ ունեցողները դիմելու են Սիմէօն Գուլամիրեանցին այս հասցէով.

St.-Pétersbourg, Siméon Goulamiriantz. Grafsky peréoulok 7. 22

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱԶԴԵՐ

Ներկայիս մեզ 650 բաժնորդով սկսանք Արմենիա ի Դ տարեշրջանը, նոյն համեմատութեամբ ապագրել տուած ենք իւրաքանչիւր թուէն։ Այժմ նոր բաժնորդների թիւն հետզհետէ աւելնալու վրայ լինելով և հոկտեմբեր ամսին մէջ հրատարակուած թիւերն սպառած լինելով, հարկ կը համարինք յայտարարել թէ նոր դրուող բաժնորդներին չենք կարող ղրկել այլ եւս այդ թիւերը և թէ Արմենիա ի բաժնորդագրութեան համար հետեւեալ նոր կարգադրութիւնները եղած են։

Մեր դիմաւոր նպատակ լինելով տարածել Արմենիա ի միջոցով յատնուած միտքերն և զգացումներն հայ ժողովրդի ամեն դասակարգերին մէջ, որոշած ենք առ այժմ ամեական մինչեւ 1 ֆրանգի հաշուով բաժնորդագրութիւններ ընդունիլ։ Անոնց որ Արմենիան նպաստած և քաջալերած լինելու համար կը հաճին աւելի վճարել, կանխաւ կը յայտնենք մեր շնորհակալութիւնները։

Եգիպտոսի մէջ Արմենիան կը ծախուի հատը 20 փարատ (ոսկի դրամ), դրամական յարմարութեան և տեղական ինչ ինչ հանգամանքների պատճառով։

Բաժնորդագրութիւնները կսկսին ամեն ամսի մէկէն կամ 15էն և կանխիկ կը վճարուին։ Քանի ամսի համար որ ուզուի, կարելի է բաժնորդագրիլ, միայն թէ բաժնորդագրութիւնները կրնան ընդունուիլ մինչեւ Դ տարեշրջանի վերջին ամիսն միայն, այսինքն ՄԻՆՉԵՒ 1889 ՅՈՒԼԻՍ ԱՄՍԻ ՎԵՐՋ և Ա'Ջ ԱԻԵԼԻ ՏԵՒՈՂՈՒԹԵՒՄԲ։ Այնուհետեւ, եթէ յաջողինք, մտադիր ենք նոր կարգադրութիւններ անել, աւելի լաւ դիրքի մէջ դնելու համար Արմենիան։

—Ինչպէս ամեն լրագիրներ, Արմենիան ալ կընդունի ծանուցումներ հրատարակելու համար. անոնք որ պէտք կունենան Արմենիայի միջոցով մեկին դիմումատնել կամ մի բան յայտարարել, պատրաստ ենք ընդունիլ իրենց ծանուցումներ ըստ լրագրական սովորութեան։ Ծանուցումների դիներն նշանակուած են Արմենիայի ճակատը, տարի վրայ հաշուելով. 1 երկամեայի (գլխագիր) համար 2 *սանթիմ* և 1 բոլորդրի համար 1 *սանթիմ*։ 3 անգամ դրուելիք ծանուցումի գնին վրայ 0/0ին 10 զեղչ կը լինի. 10 և աւելի անգամներ դրուելիք ծանուցումի գնին վրայ 0/0ին 30 զեղչ։ Սակարկութիւն չընդունուիր։

ՀԱՅ ՊԱՏՄԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐՔ

1878ին Պէռլին գնացած Հայ պատուիրակութեան պատկերքը՝ դեղեցիկ թղթի վրայ առնուած և պատուբանների անուններն հայերէն և ֆրանսերէն տառերով միանգամայն արտագրուած, կը ծախուի Արմենիա ի խմբագրատունը։ Գինն է 1 ֆրանգ, փոստի ծախքն խմբագրատունէն վճարուելով։

ՉՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Ա. ՀԱՅ ԴԻՒՅԱԶՆՈՒՀԻ ՄԸ (Եւրոպաի մէջ բնակած մի Հայի Հայաստանի վրայ արած խորհրդածութիւններով կը սկսի և մի Անգլիացու բերնով կը պատմէ Երեւանցի մի հայ աղջկան հաստատամտութիւնը մահմետական կրօնը չընդունելու և իր հայ նշանածի հաւատարիմ մնալու համար), 50 *սանթիմ*.

Բ. ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՑԻ (Հայ դիւղացիների բուն վիճակը որ չատերին անծանօթ մնացած է, ուսումնասիրելու պէտքը կը ներկայացնէ), 20 *սանթիմ*.

Գ. ՍԱՂՄՈՍ ԻՍՐԱՅԷԼԻ (Հայաստանի ազատութեան ցանկացող մի Հայի մտքերն և մտածումներն են Սաղմոսի ոճով գրուած), 40 *սանթիմ*։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Դ

ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼՂԱՐԻՈՅ

եւ

ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

ՊՈՒԼՂԱՐ ԱՊՍՏԱՄԲԱՊԵՏԱՑ

Աշխատասիրեաց

ՄԱՐՏԻՆ Ս. ԹԻՒԹԻՒՆՃԻԵԱՆ

Վիրաբոյժ ի Բուսճուգ

«Առանց արեան ազատութիւն չկայ։»

ԼԻՒԹԻՆ ՔԱՐԱՎԷԼՕՅ

1888

Պրն. Մ. Թիւթիւնճիեֆֆի գրած «Պուլղարիոյ ազատութեան պատմութիւն»ը որ Արմենիայի Դ տարեշրջանի «Բանասիրական» բաժնին մէջ մաս առ մաս հրատարակուած է, այժմ առանձին տետրակով ևս հրատարակուեցաւ, աւելի եւս տարածելու համար հայ ժողովրդին մէջ։ Հրատարակիչն Մ. Փորթուգալեան, իր կողմէ եւս մի յառաջաբան գրած է այդ տետրակին սկիզբն, ցոյց տալով յեղափոխական մտքերի տարածման անհրաժեշտութիւնը հայ ժողովրդին մէջ։

Կը ծախուի Արմենիայի խմբագրատունն ի Մարսէյլ և կամ Պրն. Մ. Թիւթիւնճիեֆֆի քով ի Ռուսճուգ։ Գինն է 1 ֆր. և 50 *սանթիմ*, փոստի ծախքն միասին հաշուելով։

ՏՆՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ
Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ
Le Gérant : FÉLIX ENFFANTIN.

ՄԱՐՍԷՅԼ
Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեանի
Marseille. — Imprimerie du Midi, M. SCHICKLER rue Vacon 50.